

Милица ВЛАДИСАВЉЕВИЋ*

КВАЛИФИКАЦИЈА ТРГОВИНЕ ОРГАНИМА И ПРОЦЕСУИРАЊЕ ОДГОВОРНИХ
У КОНТЕКСТУ ОРУЖАНИХ СУКОБА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ СА
ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СЛУЧАЈ „ЖУТА КУЋА“

Апстракт

Рад анализира феномен трговине људским органима на простору Косова и Метохије у контексту оружаних сукоба и постконфликтног периода, са посебним освртом на случај тзв. „Жуте куће“ и налазе извештаја специјалног известиоца Савета Европе Дика Мартија. Полазећи од нормативне анализе међународних извора и унутрашњег права Републике Србије, рад разматра услове под којима принудно вађење органа може бити правно квалификовано као злочин против човечности или ратни злочин. У раду се критички оцртава институционални одговор на трговину органима уз истицање кључних препрека, као што су недостатак директних доказа, проток времена и уништавање трагова, застрашивање сведока, ограничена међународна сарадња (посебно Републике Албаније) и недоследна правна квалификација. Рад закључује да одсуство јасног међународног преседана и постојање фрагментованог нормативног оквира подстичу некажњивост, те указује на потребу јачања нормативних механизма уз обезбеђење делотворне међународне правне сарадње и адекватне заштите сведока.

Кључне речи: трговина органима, Специјализована већа тзв. Косова, случај „Жута кућа“, злочин против човечности, ратни злочини.

1. УВОД

Трговина људским органима током оружаних сукоба на Косову и Метохији представља једно од најосетљивијих питања савременог међународног кривичног права. Иако је претходно дуго било предмет незваничних сведочења, најпре мемоари Карле дел Понте а потом и извештај Савета Европе сенатора Дика Мартија отворили

---

* Докторанд, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Република Србија, milicavladisavljevic90@gmail.com, ORCID: 0009-0000-1676-8434.

су простор за његово систематско правно сагледавање, посебно кроз случај тзв. „Жуте куће“ у Републици Албанији.

Значај овог питања произилази из чињенице да оно превазилази оквир класичних кривичних дела унутрашњег права и захвата сферу међународног кривичног права, постављајући суштинско питање да ли се принудно уклањање органа може третирати искључиво као организовани криминалитет и кривично дело трговине људима, или, пак, испуњава услове за правну квалификацију у виду ратног злочина или злочина против човечности. Одговор на ово питање нема само академски и теоријски значај, већ носи и практичне импликације у погледу успостављања и примене принципа универзалне надлежности, обезбеђења делотворне заштите жртава и кривичног гоњења одговорних пред надлежним судовима за учињене злочине.

Рад ће бити заснован на нормативној анализи међународних и унутрашњих прописа, као и на проучавању судске праксе која се односи на феномен трговине људским органима током оружаних сукоба на Косову и Метохији (у даљем тексту: КиМ). Посебна пажња биће посвећена случају тзв. ‘Жуте куће’ као симболу ових злочина, уз историјски осврт на околности које су претходиле тим дешавањима. Нормативна анализа обухватиће релевантне међународне инструменте и важеће одредбе унутрашњег кривичног законодавства Републике Србије, док ће судска пракса бити размотрена кроз рад Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију, Специјализованог тужилаштва за ратне злочине Републике Србије и тзв. Специјализованих већа Косова у Хагу.

2. „ЖУТА КУЋА“ – СИМБОЛ ТРГОВИНЕ ЉУДСКИМ ОРГАНИМА УЗ ИСТОРИЈСКИ ОКВИР КОЈИ ЈЕ ПРЕТХОДИО ОВИМ ЗЛОЧИНИМА

Крајем XX века на КиМ настају жаришта етнонационалних тензија и појачава се наратив о независном и „етнички чистом Косову“. Наведене тензије постепено ескалирају у оружани сукоб на КиМ. (Тодоровић, 2023, 3) Током 1980-их и 1990-их формира се тзв. Ослободилачка војска Косова (ОВК), настала из екстремних сепаратистичких група и финансирана криминалним активностима попут трговине наркотицима, оружјем и људима.¹ Ипак до 1996. године тзв. ОВК је дејствовала у тајности, након чега отворено преузима одговорност за терористичке нападе на полицију и цивиле,² а до 1998–1999. прераста у хијерархијски устројену паравојну

¹ Према мишљењу професора Драгана Симеуновића тзв. ОВК се не може посматрати само као герилска побуњеничка формација, већ као организована структура са елементима транснационалног криминалитета, чије активности обухватају систематско насиље, незаконита лишавања слободе, мучења и – према бројним извештајима – присилно вађење органа као специфичан облик експлоатације. (Симеуновић, 2009, 230-235)

² Почетак криминалних дејстава тзв. ОВК приказан је на <https://www.youtube.com/watch?v=3pxeE5Cb5eU>, приступљено 20. 09. 2025. године

формацију са логорима у којима су затвореници, у највећем броју Срби и други неалбанци, мучени и убијани. Најупечатљивије активности тзв. ОВК забележене су током погрома неалбанског, превасходно српског становништва, 1999. и 2004. године. Иако су се последице могле претпоставити, прави резултати тих акција видели су се тек у стању мира, када се сазнао тачан број расељених, повређених, убијених, несталих и киднапованих Срба, и других неалбанаца, као и „лојалних“ Албанаца. (Тодоровић, 2023, 5-10)

Упркос свим тим дешавањима, међународна заједница – пре свега посматрачи Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) и Мисија Уједињених нација на Косову (УНМИК) – показала је врло ограничену спремност да реагује на систематично насиље над српским и другим неалбанским становништвом. Дипломатске активности, јасно дефинисани спољнополитички интереси као и анимозитет који је међу великим силама запада гајен према владајућој структури у Београду кулминирали су започињањем агресије НАТО, без сагласности Савета безбедности УН, на СР Југославију марта 1999. године. (Вучић, 2019, 267-268)

Након скоро тромесечне агресије, праћене ваздушним ударима на војне и цивилне објекте, као и покушајем копнене инвазије са југа, Савезна Република Југославија је у јуну 1999. године закључила Војнотехнички споразум у Куманову са коалицијом предвођеном Сједињеним Америчким Државама (Војнотехнички споразум, Куманово, 9. јун 1999). Већ сутрадан, Савет безбедности Уједињених нација усвојио је Резолуцију 1244 (Резолуција СБ УН 1244, 1999), којом је под окриљем УН успостављена привремена међународна управа над КиМ – кроз Мисију УНМИК и међународно војно присуство КФОР, уз изричито задржавање КиМ у саставу Савезне Републике Југославије, односно Републике Србије. Циљ Резолуције, као акта највишег правног стандарда који обавезује све чланице Уједињених нација, био је успостављање мира до коначног решавања статуса КиМ. (Бојанић, 2025, 255)

Послератни амбијент у Аутономној Покрајини Косово и Метохија карактеристичан је по неколико особености очувања свеукупне безбедности. (Радовановић *et al.*, 2024, 199) Тако је, након оружаног сукоба, агресије НАТО пакта на Савезну Републику Југославију 1999. године и потписивања примирја војнотехничког споразума у Куманову и усвајања Резолуције 1244 СБ УН, након 10. јуна успостављен међународноправни, безбедносни и административни систем. (Филиповић, 2025, 18)

Ипак, уместо стабилности, на терену је настао дубок безбедносни вакуум који је омогућио тзв. ОВК да успостави фактичку контролу. Такав развој догађаја резултирао је наставком насиља, масовним прогонима и етничким чишћењем српског и другог неалбанског становништва. Комисија Владе Републике Србије за нестала лица, анализом пронађених доказа, дошла је до **143 логора** који су се налазили само на простору КиМ. Све то се дешавало у присуству и наочиглед 41.965 припадника КФОРА, према подацима од 3. децембра 1999. године. Чињеница је да је забележен

највећи број несталих, киднапованих и убијених лица након доласка мировних мисија, а напуштања српских оружаних снага АП КиМ. (Одаловић *et al.*, 2019, 85-86) Обавеза коју је КФОР преузео заснивала се на обезбеђењу граница Југославије према Македонији и Албанији, што није учињено, већ су оне биле потпуно отворене, што је омогућило да велики број илегалних миграната из Албаније дође на АП Косово и Метохију. (Тодоровић, 2023, 10) Оваква дешавања су резултирала тиме да је током 1999. и 2000. године забележен значајан број отмица и нестанака цивила са простора КиМ. Жртве су били Срби, али и Албанци који су се противили деловању тзв. ОВК, а који су, након киднаповања, транспортовани у објекте на северу Републике Албаније. На основу сведочења, оперативних извештаја, као и налаза садржаних у извештају специјалног известиоца Савета Европе Дика Мартија, утврђено је да су поједина лица била изложена принудном вађењу органа у импровизованим медицинским установама.

Најконтроверзније питање које је изашло у јавност након оружаног сукоба на КиМ односи се на такозвану „Жуту кућу“ – локацију која је довођена у везу са организованом трговином људским органима. Према доступним информацијама, током 1999. године око 300 Срба и других неалбанаца било је отето и илегално транспортовано у Албанију, где су им вађени органи. Ти органи су, према сведочењима, слати у Италију, а затим даље дистрибуирани у клинике широм Европе (Понте, 2008, 290-297).

Кључна локација ових злочина била је кућа у селу Рипа, у околини Буреља у Албанији, за коју се сумњало да је коришћена за вађење органа над отетим жртвама. Још током 2003–2004. године Мисија Уједињених нација на Косову (УНМИК) и Међународни кривични трибунал за бившу Југославију (МКЈТ основан је Резолуцијом 827 СБ УН, 1993), у сарадњи са албанским властима, спровели су ограничену форензичку истрагу на тој локацији. Том приликом пронађени су трагови крви, празне бочице са називима лекова који се користе у хируршким интервенцијама, пластичне посуде и метални фрагменти налик хируршким инструментима.³ Ипак, због недостатка директних доказа и застрашивања сведока, поступак није довео до подизања оптужница.

Прво јавно сведочанство о овим догађајима изнела је бивша главна тужитељка МКЈТ Карла дел Понте у својим мемоарима „Лов: Ја и ратни злочинци“ (2008), чиме је питање „Жуте куће“ добило међународну пажњу. Карла дел Понте је своја сазнања одлучила да учини јавним тек по престанку мандата главног тужиоца МКЈТ. Навела је да су надлежни органи Савезне Републике Југославије, односно Републике Србије,

---

³ Документарно- играни филм ”Жута кућа” базиран је на извештају Дика Мартија који је усвојен на Парламентарној скупштини Савета Европе, као и на документу УНМИК-а из 2003. године који садржи изјаве сведока, бивших припадника УЧК, који су учествовали у транспортима заробљених Срба и осталих неалбанаца са КиМ на територију Албаније - *Dosije Kosovo - Žuta kuća* (EN, AL) преузето 20. 09 2025. године.

већ током 1999. године достављали Трибуналу извештаје са незваничним подацима о судбини несталих лица, уз захтев да се ти наводи званично испитају. Ипак, основ за покретање истраге представљали су каснији извештаји оперативаца УНМИК-а, за које Дел Понте никада није открила где се налазе. (Тодоровић, 2023, 12) На њене наводе касније се надовезао извештај специјалног известиоца Парламентарне скупштине Савета Европе, сенатора Дика Мартија из 2011. године, који је обухватио бројна сазнања прикупљена током истраге трговине људским органима на КиМ, уз примену различитих истражних метода. Иако документ сам по себи није имао обавезујућу снагу, послужио је као основ за усвајање Резолуције Парламентарне скупштине Савета Европе од 25. јануара 2011. године (ПССЕ Резолуција 1782, 2011).

Овај случај је од посебног значаја, јер представља први документовани, потврђени и међународно признати случај трговине људским органима у савременој историји. Његов значај не лежи само у трагичним размерама почињених злочина, већ и у чињеници да је међународна заједница, по први пут, била приморана да се суочи са таквим обликом организованог криминалитета спроведеним у специфичном контексту оружаног сукоба. **Сходно томе, овај случај представља преседан од изузетног значаја за развој међународног кривичног права и система заштите људских права.**

3. ИЗВЕШТАЈ СПЕЦИЈАЛНОГ ИЗВЕСТИОЦА ПАРЛАМЕНТАЛНЕ СКУПШТИНЕ САВЕТА ЕВРОПЕ ДИКА МАРТИЈА

Као одговор на дешавања у „Жутој кући“, Парламентарна скупштина Савета Европе је 2008. године именовала сенатора Дика Мартија за специјалног известиоца. Његов извештај из 2011. године, сачињен након дугогодишње истраге и сарадње са истражним телима више држава, потврдио је постојање „кредибилних индиција“ да су припадници тзв. ОВК учествовали у ланцу трговине људским органима, који је обухватао отмице, транспорт преко границе са Републиком Албанијом, медицинске процедуре и убиства жртава након уклањања органа (ПССЕ, Резолуција 1782, 2011).

У интервјуу који је за Центар за истраживачко новинарство (ЦИН) водио Мајкл Монтгомери, специјални извештач Савета Европе Дик Марти коментарисао је свој извештај „Нехуман третман људи и илегална трговина људским органима на Косову“ (Марти, 2011), који је изазвао значајне реакције у међународној јавности. Кључне тезе из интервјуа које су касније добиле потврду у извештају пред Парламентарном скупштином Савета Европе односиле су се на улогу „Дреничке групе“ и Хашима Тачија у повезивању криминалних структура са политичким процесима, као и на постојање мреже тајних затвора у Албанији у којима су држани заробљеници, од којих је мањи број био изложен присилном вађењу органа. Марти је нагласио да је суштински проблем у масовном нестанку и убиствима стотина лица, да

су докази из „Жуте куће“ уништени, те да су политички интереси западних држава и УН стављани изнад потребе за процесуирањем ових злочина.

На основу овог Извештаја је 2011. године пред Парламентарном скупштином Савета Европе усвојена и Резолуција под називом „Истрага оптужби о нехуманом третману људи и нелегалној трговини људским органима на Косову“. (ПССЕ, Резолуција 1782, 2011) Укратко речено, у Извештају се говори о злочинима тзв. ОВК над српским и другим неалбанским становништвом на простору КиМ у периоду 1998-2000. година, експлицитно наводећи одговорне команданте тзв. ОВК, од којих су неки касније постали политички лидери косовских Албанаца и формулисане су препоруке за ефикаснији рад међународних јурисдикција и унапређење сарадње у расветљавању случаја трговине органима.

На основу прикупљених информација изведени су закључци да: постоје индиције да су Срби и Албанци затварани у тајним објектима тзв. ОВК у северној Албанији, где су били изложени нехуманом поступању; Поједини затвореници били су жртве вађења органа, који су транспортовани у иностранство, а операције вршене у клиници код Фуше Крује; Сведочења указују на организован ланац са кључном улогом Дреничке групе; Истрага УНМИК-а и МКТЈ-а из 2004. била је нестручна, а докази уништени; Међународне организације игнорисале су злочине ради привидне стабилности, што је учврстило контролу тзв. ОВК над КиМ и деловима Албаније; Албански преводиоци често су одавали информације, компромитујући акције мисија; Криминалне активности тзв. ОВК настављене су кроз организовани криминалитет, што је потврђено у случају клинике *Medicus*. Извештај анализира структуру тзв. ОВК, са нагласком на „Дреничку групу“ и улогу др Шаипа Мује као „медицинског координатора“ организације. Мапиране су четири транзитне локације (Бицај, Бурел, Рипе – „Жута кућа“ и Фуше Крује), од којих је последња, због близине аеродрома у Тирани, имала кључну улогу у завршној фази ланца трговине органима. Марти је навео да је углавном реч о „трговини бубрезима лешева“, али није искључио могућност да су органи вађени и живим жртвама, што потврђују поједина сведочења и налази из истраге 2004. године. (Марти, 12462, 2011)

4. НОРМАТИВНО-ПРАВНИ ОКВИР И КВАЛИФИКАЦИЈА ТРГОВИНЕ ОРГАНИМА У КОНТЕКСТУ ОРУЖАНИХ СУКОБА НА КиМ

Феномен трговине органима није системски и једнообразно инкриминисан у важећим међународноправним инструментима, што отежава судску квалификацију и ефикасно процесуирање. У светлу тога, аутор ће у наставку извршити анализу релевантних међународних инструмената и одредаба домаћег кривичног законодавства које могу послужити као основ за кривично гоњење.

1) Међународни извори: Протокол УН о превенцији, сузбијању и кажњавању трговине људима Палермо протокол, 2000 који допуњује Конвенцију УН против

транснационалног организованог криминалитета, у члану 3(а) дефинише трговину људима као радње које се врше „у циљу експлоатације“. Експлоатација обухвата, као минимум, експлоатацију проституције других или друге облике сексуалне експлоатације, присилни рад или услуге, ропство или праксе сличне ропству, служење или уклањање органа“ (Палермо протокол, 2000, чл. 3). Овом нормом експлицитно је инкриминисано „уклањање органа“ као један од видова експлоатације, што Палермо протокол чини примарним међународноправним инструментом у квалификацији радњи попут отмица, принудног лишавања слободе, транспорта и продаје органа. Упркос томе, ова одредба има ограничен домет на оквир организованог криминалитета, будући да њома није регулисана одговорност командног кадра или квалификације радњи у контексту оружаних сукоба; **Римски статут Међународног кривичног суда (1998)** – Члан 7(1) дефинише злочине против човечности као дела која су извршена „у оквиру широког или систематског напада усмереног против било ког цивилног становништва, са знањем о том нападу“. У оквиру таксативно наведених радњи, став 1(к) обухвата и „друге нехумане поступке сличног карактера који намерно проузрокују велику патњу или озбиљну повреду телесног интегритета или менталног или физичког здравља“ (Римски статут, 1998, чл. 7, с. 1). Ова одредба оставља простор да се принудно вађење органа подведе под злочине против човечности, уколико се докаже да је извршено као део систематског плана или политике. Члан 8 Статута инкриминише ратне злочине као тешка кршења међународног хуманитарног права, укључујући „поступке мучења или нечовечног поступања, укључујући биолошке експерименте“ и „намерно наношење велике патње или озбиљне повреде телесног интегритета или здравља“ лицима заштићеним међународним правом (Римски статут, члан 8(2)(а)(ii)–(iii), 1998). Упоредо, члан 11 Допунског протокола I уз Женевске конвенције (1977) забрањује медицинске поступке над лицима под заштитом ако нису оправдани њиховим здравственим стањем и ако могу проузроковати озбиљну штету. Стога, ако би се утврдило да је присилно вађење органа вршено над ратним заробљеницима, цивилима у оружаном сукобу или другим заштићеним лицима, такве радње би могле бити квалификоване као ратни злочини. Главни изазови у пракси су доказивање постојања везе са оружаном сукобом (nexus) и поуздано утврђивање статуса жртава у моменту извршења; **Нацрт Конвенције Савета Европе против трговине људским органима (2011)** – Члан 4 прописује да „свако лице намерно врши кривично дело ако незаконито уклони орган од живог или преминулог донора: (а) без слободно датог, информисаног и изричитог пристанка живог донора; или (b) у случају преминулог донора, без овлашћења које је предвиђено законом; или (с) када се уклањање врши ради понуде или добијања финансијске или друге користи за донора или треће лице“ (Нацрт конвенције, 2011, чл. 4). Овај документ додатно инкриминише и „куповину и

продају органа“ као самосталне облике кривичноправне одговорности. Значај Конвенције огледа се у томе што прецизира радње које су у ранијим међународним инструментима биле обухваћене ширим категоријама (нпр. трговина људима, злочини против човечности), те омогућава конкретније инкриминације на националном нивоу. Ипак, њен домет је ограничен чињеницом да није универзални инструмент међународног кривичног права, што значајно умањује њену примену у поступцима пред међународним судовима

- 2) **Законодавство Републике Србије: Устав Републике Србије** (Службени гласник РС 98/2006) - Устав у својој Другој глави гарантује неприкосновеност основних права: члан 24 утврђује право на живот, док члан 25 гарантује неповредивост физичког и психичког интегритета, уз изричиту забрану мучења, нечовечног поступања и медицинских огледа без пристанка. Члан 16 став 2 прописује да су ратификовани међународни уговори саставни део унутрашњег правног поретка, док члан 194 став 5 забрањује доношење прописа који би били у супротности са њима. Овим уставним гаранцијама постављен је темељ за инкриминације унутар Кривичног законика које се односе на трговину људима и заштиту физичког интегритета лица.
- **Кривични законик Републике Србије** (у даљем тексту: КЗ РС): **Члан 388 инкриминише кривично дело „трговина људима“**. Овај феномен третира човека као робу или ствар, циљано експлоатишући његову радну снагу, знање, вештине, телесни и полни интегритет, као и идентитет, ради задовољења личних или туђих потреба, било да су у питању нагонске, здравствене или емоционалне, или ради стицања материјалне користи за себе или друге. (Марковић, 2024, 233) Биће кривичног дела обухвата радње врбовања, превоза, предаје, продаје, куповине, посредовања, скривања или прихватања лица ради експлоатације. Законодавац експлицитно предвиђа да се експлоатацијом сматра и вршење медицинских интервенција над тим лицем или узимање делова његовог тела. Ово је директна домаћа основа за гоњење радњи које обухватају принудно вађење органа, чак и уколико не постоји шири контекст оружаног сукоба или злочина против човечности.⁴; **Члан 371 инкриминише кривично дело „злочин против човечности“**- Биће кривичног дела чине радње попут убиства, истребљења, поробљавања, мучења, прогона и других нечовечних дела, ако су извршена у оквиру широког или систематског напада усмереног против цивилног становништва. Присилно вађење органа може бити субсумовано под ову норму

---

⁴ Проф. др. Божидар Бановић у свом раду „Нормативни оквир за супротстављање трговини људским органима“ говори о два нормативна режима којима је регулисана ова материја. Један режим трговину органима третира као модалитет кривичног дела трговина људима, а други као делатност која је забрањена нормама које регулишу трансплатацију органа (ткива, ћелија). Тако посматрајући позитивно право Републике Србије, постоји дуализам у погледу регулисања ове материје. (Бановић, 2017)

уколико се докаже да је реч о делу које је део систематичне политике или плана напада на цивилно становништво, што је нарочито релевантно у контексту организованих активности тзв. ОВК. Према мишљењу проф. М. Шкулића, злочини које је тзв. ОВК починила након окончања оружаних сукоба на КиМ могу бити правно квалификовани као злочини против човечности из члана 371 КЗ РС. Он указује да радње као што су убиства, мучења, присилни нестанци и протеривања испуњавају биће овог кривичног дела, под условом да су извршене у оквиру ширег или систематског напада усмереног против цивилног становништва. Напад се, како наглашава, сматра „ширим“ када је масовног карактера и захвата већи број лица на пространој територији, док је „систематски“ онда када је претходно планиран и организовано изведен. У том смислу, деловање тзв. ОВК, које је било усмерено превасходно на српско и друго неалбанско становништво, одговара овим критеријумима и може бити подведено под члан 371 КЗ РС. Истовремено, проф. Шкулић указује на посебну дилему у вези са трговином органима, будући да је у кривичноправном смислу неопходно утврдити да ли се принудно уклањање органа може подвести под појам „озбиљног угрожавања здравља“ или „проузроковања тешких патњи“ у смислу радњи извршења. Недостатак поузданих доказа, као и недовољно разјашњени појмови у пракси, остављају отвореним питање да ли се ради о систематској злоупотреби живих жртава или, пак, искључиво о трговини органима узетим са посмртних остатака, што значајно утиче на коначну правну квалификацију. (Шкулић, 2022, 292); **Чланови 372–374 инкриминишу кривична дела „Ратни злочини“** - Биће кривичног дела обухвата тешке повреде међународног хуманитарног права током оружаног сукоба, укључујући мучење, нехумано поступање, наношење великих патњи или озбиљних повреда физичког интегритета или здравља цивила и ратних заробљеника. Уколико би се доказало да је принудно вађење органа извршено над лицима заштићеним међународним хуманитарним правом (цивили у зони сукоба или заробљени борци), ове радње би се могле квалификовати као ратни злочини. Спорност у конкретном случају настаје услед чињенице да сведочења указују да је део злочина извршен по окончању оружаног сукоба (нпр. у периоду повлачења српских снага након Кумановског споразума), што отежава примену ратних норми јер би у том случају дела имала карактер злочина у миру, а не ратних злочина.

Закључно, могло би се потврдити мишљење професора М. Шкулића да биће кривичног дела злочина против човечности (Кривични законик, 2005, чл. 371) најадекватније одговара дешавањима на КиМ. Радње као што су убиства, мучења и прогони вршене су у оквиру систематског напада на цивилно становништво, што овај оквир чини најреалнијим за њихову правну квалификацију, чиме би се отклонили недостаци међународне праксе.

Поред тога, предметна анализа унутрашњих позитивноправних прописа има за циљ да укаже на комплементаран приступ у процесуирању најтежих кривичних дела. Тамо где међународне институције немају надлежност или не делују из политичких разлога, национални органи обезбеђују кривично гоњење, чиме се остварује принцип супсидијарности: међународни механизми имају приоритет у случајевима од ширег значаја за међународну заједницу, док национална правосуђа делују као гарант да ниједно дело не остане некажњено, у складу са обавезама које произлазе из ратификованих међународних уговора и унутрашњег законодавства. Сходно томе, приступ Републике Србије се може позитивно оценити, јер њени постојећи механизми за кривично гоњење могу ефикасно и ефективно да отклоне пропусте међународних органа.

5. НАДЛЕЖНОСТ ЗА ПРОЦЕСУИРАЊЕ ОДГОВОРНИХ ЗА ТРГОВИНУ ОРГАНИМА У КОНТЕКСТУ ОРУЖАНИХ СУКОБА НА КиМ

Питање надлежности за процесуирање злочина повезаних са случајем „Жуте куће“ представља један од најспорнијих сегмената у пракси. Међународни кривични трибунал за бившу Југославију основан Резолуцијом 827 СБ УН (1993) имао је формални мандат да гони тешка кршења међународног хуманитарног права, али је у конкретном случају политичко расуђивање превагнуло над правним. Иако су 2004. у Републици Албанији прикупљени материјални трагови који су указивали на злочине, доказни материјал је уништен, а ограничење територијалне надлежности искоришћено као аргумент за непокретање поступка. Пракса је додатно показала недоследност: поступци против српских држављана окончавани су осуђујућим пресудама, док су предмети против припадника тзв. ОВК, попут случаја Харадинај, завршавали ослобађајућом пресудом. (Шкулић, 2022, 116-135) У образложењима пресуда наводи се да поступци тзв. ОВК „нису били таквих размера или учесталости“ да би испунили услов систематског напада на цивилно становништво, (Предмет бр. IT-04-84- Т, Пресуда од 3. априла 2008. године - Међународни суд за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права на територији бивше Југославије од 1991. године),⁵ што резултира перцепцијом селективне правде.⁶

---

⁵ Према мишљењу проф. М. Шкулића, надлежност и сама структура МКТЈ носе више спорних елемената: у називу Трибунала садржана је надлежност за кривично гоњење, чиме је нарушено основно начело раздвајања процесних функција; појам „лица одговорних“ прејудуцира кривицу и доводи у питање претпоставку невиности; док је легалитет оснивања проблематичан јер је изостао уобичајени уговорни основ, а Савет безбедности је прекорачио овлашћења из главе VII Повеље УН. Уз то, уочена је и пристрасност у раду, нарочито у предметима против српских држављана, док су поступци против припадника тзв. ОВК, попут Харадинаја, завршавани ослобађајуће. Шкулић посебно истиче недоследност у тумачењу надлежности: иако је Трибунал у појединим одлукама проширио надлежност и на територије

Република Србија је Законом о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине (2003) установила специјализовано Тужилаштво са циљем да процесуира дела из Кривичног законика и Статута МКТЈ. Међутим, чињеница да у ранијем законодавству није постојала инкриминација злочина против човечности (уведена тек 2005.) ограничила је ефикасност овог механизма. Упркос томе, Република Србија јесте створила институционални оквир за истраге. Ипак, извештаји Комисије за нестала лица потврђују да је судбина још 1590 несталих лица са КиМ и даље нерешена (број нерешених случајева изнет је на основу званично објављеног податка Међународног комитета Црвеног крста који председава Радном групом за нестала лица основане 2004. године под покровитељством СП УН)⁷.

Као вид компензације за пропусте и ограничења која су постојала у вођењу поступака пред МКТЈ, западне државе су иницирале оснивање Специјализованих већа и Специјализованог тужилаштва тзв. Косова (тзв. устав Косова, 2015, чл. 162), са седиштем у Хагу, на основу Споразума са Холандијом (2016). Надлежност је дефинисана за злочине против човечности, ратне злочине и кривична дела по тзв. косовским прописима, у периоду 1998–2000, а у вези са Извештајем ПССЕ из 2011 (2015, чл. 15).⁸ Иако је подигнуто више оптужница, укључујући оптужнице против Хашима Тачија и других (2020), главни пропуст представља чињеница да радње трговине органима нису експлицитно обухваћене оптужницом. (KSC-BC-2020-06, Оптужница, Специјализовано тужилаштво, 30. октобар 2020).⁹

ван сукоба, у случају „Жуте куће“ истрага је окончана уништавањем доказа, што упућује на политичке, а не правне разлоге (Шкулић, 2022, 116-135).

⁶ Процес истраживања додатно је отежала Република Албанија, која је у више наврата одбила сарадњу упркос обавезама које је преузела ратификацијом **Међународне конвенције о заштити свих лица од присилних нестанака (2007)**, која инкриминише присилне нестанеке и сврстава их у категорију злочина против човечности. Ипак, албанске власти су своје одбијање сарадње заснивале на аргументу да „на њиховој територији није било рата“, чиме је суштински онемогућено пуно утврђивање чињеница и одговорности.

⁷ Ради се о механизму преко ког је до данас решено више од 1900 случајева несталих лица током и у вези са оружаним сукобом на КиМ.

⁸ Тзв. Специјализована већа по својој организацијској структури обухватају два органа: већа и секретаријат. Већа су основана на сваком нивоу правосудног система, тако да постоје Специјализована већа при тзв. основном, апелационом, врховном и уставном суду. Секретаријат чине: Одељење за судске послове, Кабинет секретара и Одељење за административне послове. (члан 24 тзв. Закона) Са друге стране, Специјализовано тужилаштво је предвиђено као независни орган за истрагу и кривично гоњење учинилаца кривичних дела која спадају у надлежност Специјализованих већа. Након оснивања 1. септембра 2016. године Дејвид Швендиман постаје први специјализовани тужилац.

⁹ Decision on Motions Challenging the Jurisdiction of the Specialist Chambers.pdf преузето 20.09.2025. Тужилаштво је најавило да ће у поступцима пред тзв. СВК изводити доказе у вези са наводним незаконитим вађењем органа и логорима у Албанији, што формално оставља могућност за накнадно утврђивање чињеница и правну реквалификацију. Међутим, мандат СВК је временски и персонално ограничен (јануар 1998 – децембар 2000; припадници тзв. ОВК), док други актери попут НАТО-а или албанских органа нису обухваћени његовом

Спорност тзв. Специјализованих већа Косова произилази не само из њиховог ограниченог мандата, већ и из самог питања легитимитета ових тзв. судских механизма. Формално, она су установљена на основу тзв. косовске регулативе (амандмани на тзв. устав и закон), али под снажним притиском и покровитељством ЕУ и западних држава. Са становишта међународног права, овај хибридни карактер доводи до правне несигурности и правног парадокса јер суд који је створен ради процесуирања злочина која су се догодила на територији КиМ, саставног дела Републике Србије уједно функционише у правном оквиру који Србија не признаје. То доводи до дубоке политичко-правне амбиваленције јер са једне стране, српски органи сарађују ради остваривања правде за жртве, а са друге, свака институционална кооперација мора бити пажљиво обликована како би се избегле правно политичке импликације.

6. ЗАКЉУЧАК

Феномен трговине људским органима у контексту оружаних сукоба представља један од најсложенијих и најконтроверзнијих изазова савременог међународног кривичног права. За разлику од класичних облика организованог криминалитета, који су мотивисани искључиво профитом и имају транснационални карактер, трговина органима у условима оружаних конфликта поприма шири друштвено-политички значај. Она је уско повезана са етничким чишћењем, систематским прогоном и другим злочинима почињеним против цивилног становништва.

Трговина органима у контексту оружаних сукоба на КиМ до данас није добила адекватан судски епилог. Кључне препреке биле су недостатак директних доказа (тела жртава нису пронађена, налази из „Жуте куће“ недовољни, сарадња Републике Албаније је изостајала), проток времена, уништавање трагова и застрашивање сведока. Међународни инструменти нису јасно дефинисали принудно вађење органа, што је отежало правну квалификацију. Недоследна пракса и политички утицаји показали су ограничену делотворност постојећих механизма оставивши значајан простор за некажњивост и селективну правду.

Иако све наведено указује на потребу за јаснијим нормативним решењима и доследнијом применом у будућности, до данас није створен међународни преседан који би експлицитно квалификовао трговину органима као самостално међународно кривично дело, што представља недостатак јасног нормативног оквира и недоследност у приступу међународне заједнице. Због тога се као нужан корак намеће јача кодификација у међународном кривичном праву – било путем усвајања посебне

надлежношћу, услед чега постоји ризик да ограничени мандат и недостатак сарадње онемогуће потпуно расветљавање и правну квалификацију ових злочина.

конвенције универзалног карактера, било кроз амандмане на постојеће инструменте. Једнако је важна и политичка воља држава и међународних институција да се ови злочини процесуирају без селективности и политичке условљености. Само доследним кривичним гоњењем, заштитом сведока и постизањем правде за жртве, међународна заједница може надокнадити дугогодишњи пропуст и показати да је борба против најтежих кршења људских права изнад дневнополитичких интереса.

ЛИТЕРАТУРА

Бановић, Б. 2017. Нормативни оквир за супротстављање трговини људским органима. *Анали Правног факултета у Београду*, 65(3);

Бојанић О. 2025. Поступак пријема у савет европе са посебним освртом на случај тзв. „Републике Косово“, Београд, Изазови међународног кривичног права и кривичног права Том I. *Зборник радова Удружење за међународно кривично право*;

Вучић М. 2019. Противправна улога треће стране као препрека леганости сецесије Косова и Метохије“, Сецесија са становишта унутрашњег и међународног права и њене политичке последице. *Српска академија наука и уметности*;

Дел Понте, К. & Судетик, Ч. 2008. Госпођа тужитељка. Загреб: *Профил*. [orig. C. Del Ponte & C. Sudetic (2008). *La caccia. Io e i criminali di guerra*. Milano: Feltrinelli.];

Одаловић В., Крстић, Љ., (2019). *25 година нестала лица — Процес који траје*, Београд: Влада Републике Србије;

Марковић М., Нормативни изазови у примени прикривених иследника у борби против трговине људима., *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 2024, бр. 1, стр. 233–245;

Симеуновић Д., (2009). Тероризам, Београд: Правни факултет Универзитета у Београду;

Радовановић Ђ., Анђелковић Н., Нова геополитичка времена и безбедност српског народа на Косову и Метохији током процеса ‘нормализације односа’ између Београда и Приштине, *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 2024. год. бр. 1, стр. 195-217;

Тодоровић А. 2023. *Трговина људским органима на Косову и Метохији*. Мастер рад израђен за потребе Правног факултета Универзитета у Београду;

Филиповић С., Савремене претње верским правима и слободама верника Српске православне цркве на Косову и Метохији као пример латентне албанизације сакралних објеката материјалне културне баштине.“ *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 2025, год. бр. 1, стр. 17-30;

Шкулић М. 2022. *Међународно кривично право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду;

Протокол о превенцији, сузбијању и кажњавању трговине људима, нарочито женама и децом, допунски уз Конвенцију УН против транснационалног организованог криминала 2000;

Римски статут Међународног кривичног суда 1998;

Женевске конвенције 1949 и Допунски протокол I 1977;

Савет Европе 2011. Нацрт конвенције против трговине људским органима (2011);

Конвенција о заштити свих лица од присилних нестанака 2006/2007.

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори, бр. 1/2011;

Савет безбедности УН 1999. Резолуција 1244;

Војнотехнички споразум из Куманова 1999;

Устав Републике Србије „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021;

Кривични законик Републике Србије „Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019, 37/2019 – др. закон, 27/2021 – одлука УС и 62/2021;

Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине „Сл. гласник РС“, бр. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 – др. закон, 6/2015 и 10/2023;

Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) 2011. Resolution 1782 2011: Inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo;

PACE 2011. Doc. 12462: Inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo (Rapporteur: Dick Marty);

МКТЈ, Тужилац против Рамуша Харадинаја, Идриза Балаја и Лахија Брахимаја, IT-04-84-T, Пресуда од 3. априла 2008;

Оптужница, Специјализовано тужилаштво - 30. октобар 2020.СВК/КСЦ, КСC-BC-2020-06;

Тзв. устав Косова „Службени лист тзв. Републике Косова“, бр. 25/2012;

Тзв. Закон о Специјализованим већима и Специјализованом тужилаштву, „Службени лист тзв. Републике Косова“, бр. 85/2015 2015;

Dosije Kosovo '98 (SR, EN, SQ) преузето 20.09.2025. године;

Dosije Kosovo - Žuta kuća (EN, AL) преузето 20.09.2025. године.

Milica VLADISAVLJEVIĆ

Ph.D Candidate, University in Niš, Faculty of Law, Republic of Serbia,
milicavladisavljevic90@gmail.com, ORCID: 0009-0000-1676-8434.

THE QUALIFICATION OF ORGAN TRAFFICKING AND THE PROSECUTION OF
PERPETRATORS IN THE CONTEXT OF THE ARMED CONFLICTS IN KOSOVO
AND METOHİJA WITH SPECIAL REFERENCE TO THE “YELLOW HOUSE” CASE

Summary

The paper analyzes the phenomenon of organ trafficking in Kosovo and Metohija during the armed conflict and the post-conflict period, with particular reference to the so-called “Yellow House” and the findings of Council of Europe Rapporteur Dick Marty. Based on a normative analysis of international sources and the domestic law of the Republic of Serbia, the study examines the conditions under which forced organ removal can be legally qualified as a crime against humanity or a war crime. The institutional response is critically assessed, with emphasis on the key obstacles: lack of direct evidence, the passage of time and destruction of traces, intimidation of witnesses, limited international cooperation (especially by Albania), and inconsistent legal qualification. The paper concludes that the absence of a clear international precedent and the fragmented normative framework foster impunity, and calls for stronger codification, complemented by effective mutual legal assistance and witness protection.

Key words: organ trafficking, Specialist Chambers of the so-called Kosovo, “Yellow House”, crimes against humanity, war crimes.